

O-ST 069

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

แนวทางส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18 ของเกษตรกร

ตำบลนาข้าว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

Extension Guidelines for RD 18 Rice Seed Production of Farmers in Na Sao Sub-district,
Chiang Khan District, Loei Province

ฐาปนัท แผ่นพงษ์ (Thapanut panpong)¹ จินดา ขลิบทอง (Jinda Khlibtong)²

เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (Chalemsak Toomhirun)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร 2) กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18 ของเกษตรกร 3) สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18 ของเกษตรกร 4) ความต้องการด้านการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18 ของเกษตรกร และ 5) แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18 ของเกษตรกร ประชากร ได้แก่ เกษตรกรสมาชิกโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ข้าว ปีการผลิต 2561/62 จำนวน 140 ราย ทำการเก็บข้อมูลทุกราย เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า 1) เกษตรกรร้อยละ 76.4 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 57.78 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.24 คน ส่วนใหญ่ไม่เป็นผู้นำชุมชน ทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการเกษตร มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.74 คน พื้นที่ถือครองการปลูกข้าวเฉลี่ย 8.98 ไร่ รายได้จากการปลูกข้าว กข18 เฉลี่ย 7,047.79 บาท/ไร่/ปี ต้นทุนในการผลิตเฉลี่ย 2,170.00 บาท/ไร่/ปี 2) เกษตรกรปฏิบัติด้านกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18 ในระดับมากที่สุดในการไถดะ ไถคราด เลือกแหล่งเมล็ดพันธุ์จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว การดูแลแปลงเมล็ดพันธุ์ การใส่ปุ๋ย การลดความชื้น การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ข้าวในที่เหมาะสม 3) เกษตรกร มีปัญหาในระดับปานกลาง ได้แก่ การกำจัดวัชพืชและการเก็บเกี่ยว 4) เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับมากที่สุดในเรื่อง การควบคุมและกำจัดวัชพืช แหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ การเตรียมดิน อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ การถอนแยกพันธุ์ปน วิธีการปลูก การดูแลรักษาแปลงเมล็ดพันธุ์ การใส่ปุ๋ย การเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว โดยบุคลากรหน่วยงานราชการ คู่มือ และต้องการวิธีการส่งเสริมในรูปแบบการทัศนศึกษา 5) แนวทางการส่งเสริมควรส่งเสริม โดยใช้องค์ประกอบของการสื่อสารมาเป็นแนวทางในการส่งเสริม คือ ผู้ส่งเสริมต้องเป็นผู้มีทักษะและองค์ความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ทำงานแบบบูรณาการ ใช้เนื้อหา ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้รับการส่งเสริม และจัดทำคู่มือ วัสดุทัศนที่มีความสมบูรณ์ด้านกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวส่วนเกษตรกรต้องมีความสนใจและเข้าใจในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

คำสำคัญ การส่งเสริม การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Thapanut2122@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช arkjin@hotmail.com

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช artoom@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study 1) general information of farmers 2) production process of RD18 rice seed of farmers 3) problems and recommendations for RD18 rice seed production of farmers 4) Farmers' needs for rice seed production extension guidelines RD18 and 5) Extension guidelines for promoting rice seed production RD18 by farmers, including 140 farmers who are members of the Big Rice Agricultural Extension System Project, production year 2018/19, collect all data. The instrument used was an interview form. Data were analyzed by statistics, frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean and standard deviation. The results of the study found that 1) 76.4 percent of farmers were female, average age 57.78 years, graduated primary school. There were 4.24 average household members, most of them were not community leaders. All are members of agricultural groups/organizations. There are 2.74 workers in the household on average, the average rice cultivation area is 8.98 rai, the average income from rice cultivation RD18 is 7,047.79 baht/rai/year, and the average production cost is 2,170.00 baht/rai/year. 2) 2) Farmers practice RD18 rice seed production process at the highest level in plowing, plowing, and selecting seed sources from rice seed centers. Seed care, fertilizing, dehumidification proper storage of rice seeds 3) The farmers had moderate problems such as weeding and harvesting. 4) The farmers needed knowledge at the highest level on weed control Source of seeds, soil preparation, seed use rate cultivar removal, planting methods, seed plot care, fertilizing, harvesting post-harvest management by personnel, government agencies, manuals, and need a way to promote in the form of field trips 5) Extension guidelines should be promoted. By using the elements of communication as a guideline for promotion, that is, the promoters must have skills and knowledge in rice seed production. Work integrated, use content, communication channels that are suitable for the recipient of the promotion. and make a manual A complete video on rice seed production process. Farmers must be interested in and understand rice seed production process.

Keywords: Extension guidelines, Rice seed production, RD 18

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

บทนำ

การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น แหล่งเมล็ดพันธุ์ที่เชื่อถือได้ กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดี การจัดการแปลงเมล็ดพันธุ์และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่ดี เพื่อให้มีเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีไว้ใช้และจำหน่ายอย่างเพียงพอจำเป็นต้องมีการพัฒนาการผลิตข้าวเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีและมีคุณภาพ

ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ประสบผลสำเร็จนั้น ต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี และการพัฒนาวิทยาการเมล็ดพันธุ์ข้าวไปพร้อมกัน โดยการใช้กระบวนการผลิตที่เหมาะสมไปใช้ในทุกขั้นตอนการผลิต ตั้งแต่ในแปลงขยายพันธุ์ไปจนถึงการนำเมล็ดพันธุ์เข้าสู่กระบวนการปรับปรุงสภาพจนได้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีไปเก็บรักษาและจำหน่าย เพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ข้าวตามเป้าหมาย มีผลผลิตสูง มีคุณภาพดี และนำไปใช้ในการกระจายพันธุ์ได้ต่อไป ดังนั้น ผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวจึงต้องมีความรู้ในการผลิต รู้ถึงวิธีการปฏิบัติที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นสำคัญ (กรมการข้าว 2560)

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวยังมีการผลิตข้าวได้จำนวนต่อไร่ไม่มากนัก เนื่องจากเกษตรกรยังขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดี รวมถึงยังขาดความรู้ด้านวิชาการด้านกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพ ผู้วิจัยได้สนใจที่จะศึกษาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนตำบลนาข้าว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เนื่องจากว่าศูนย์ข้าวชุมชนตำบลนาข้าวได้มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอยู่แล้ว ซึ่งมีสมาชิกจำนวน 40 ราย และในปี 2560 ได้เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ข้าว มีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 140 ราย แต่ยังผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวและข้าวคุณภาพไม่เพียงพอต่อการจำหน่าย เพราะเนื่องจากว่าเกษตรกรยังขาดการพัฒนาวิทยาการแนวทางการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพ ซึ่งเมื่อหลังจากการเก็บเกี่ยวสมาชิกของกลุ่มจะต้องทำการสูบล้างเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อนำไปทำการตรวจสอบคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ตามเกณฑ์การวัดคุณภาพกับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวหรือศูนย์วิจัยข้าว ที่ผลตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินอยู่หลายราย จึงทำให้ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ปริมาณไม่เพียงพอต่อการจำหน่ายในพื้นที่ และทำให้ชาวนาในพื้นที่จำเป็นต้องได้หาเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีจากนอกพื้นที่ ที่มีราคาสูงจากนอกพื้นที่มาผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ในส่วนของเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้ส่งเสริมในพื้นที่ คือ ข้าว กข18 ซึ่งเป็นข้าวเหนียวที่ได้รับการผสมพันธุ์ระหว่าง ข้าวเหนียวพันธุ์ กข6 กับข้าวเจ้าหอมนิล ซึ่งข้าว กข18 เป็นข้าวเหนียวไวต่อช่วงแสงปลูกได้เฉพาะฤดูนาปี ออกดอกประมาณวันที่ 21 ตุลาคม ใกล้เคียงกับพันธุ์ กข6 ผลผลิตเฉลี่ย 609 กิโลกรัม/ไร่ ความสูงประมาณ 158 เซนติเมตร ทรงกอแปะ ลำต้นค่อนข้างแข็ง มีลักษณะเด่นคือ ต้านทานต่อโรคไหม้ในระยะกล้าในพื้นที่ส่วนใหญ่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือตอนบน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาในเรื่องกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18 ของตำบลนาข้าว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้มีคุณภาพที่ดี

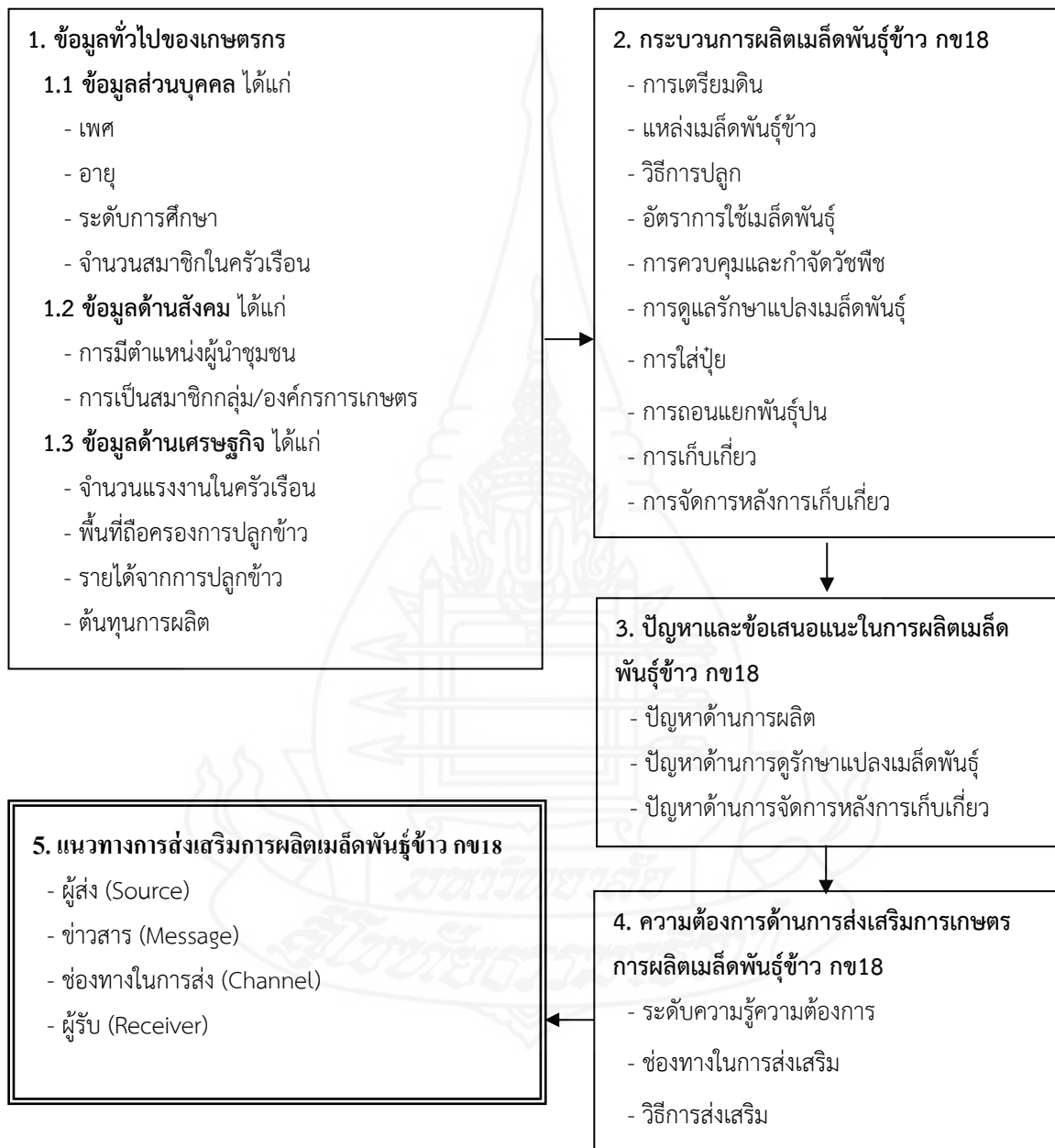
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18
2. เพื่อศึกษากระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18 ของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและข้อเสนอในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18 ของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาความต้องการด้านการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18 ของเกษตรกร
5. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18 ของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรได้แก่ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ข้าว ตำบลนาข้าว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ปีการผลิต 2561/62 จำนวน 140 ราย โดยเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 5 ตอน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร 2) กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร 3) ปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร 4) ความต้องการด้านการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร และ 5) แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดลำดับ โดยใช้เกณฑ์คะแนนน้ำหนักเฉลี่ย $1.00 - 1.80 =$ น้อยที่สุด $1.81 - 2.60 =$ น้อย $2.61 - 3.40 =$ ปานกลาง $3.41 - 4.20 =$ มาก $4.21 - 5.00 =$ มากที่สุด และวิเคราะห์แนวทางส่งเสริมจากผลการวิจัย โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

การวิจัยแนวทางส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18 ของเกษตรกร ตำบลนาข้าว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18 พบว่า เกษตรกรร้อยละ 76.4 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 57.78 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.24 คน ส่วนใหญ่ไม่เป็นผู้นำชุมชน ทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการเกษตร มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.74 คน พื้นที่ถือครองการปลูกข้าวเฉลี่ย 8.98 ไร่ รายได้จากการปลูกข้าว กข18 เฉลี่ย 7,047.79 บาท/ไร่/ปี ต้นทุนในการผลิตเฉลี่ย 2,170.00 บาท/ไร่/ปี

2. กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18 พบว่า เกษตรกรปฏิบัติตามในระดับมากที่สุดในการไถดะ ไถกลาด เลือกแหล่งเมล็ดพันธุ์จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว การดูแลแปลงเมล็ดพันธุ์ การใส่ปุ๋ย การลดความชื้น การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ข้าวในที่เหมาะสม

3. สภาพปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18

จากตารางที่ 1 ระดับปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18 พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการผลิตในระดับปานกลางในประเด็น การปลูกและการควบคุมกำจัดวัชพืช ปัญหาด้านการดูแลรักษาแปลงเมล็ดพันธุ์ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการผลิตในระดับปานกลางในประเด็น การเก็บเกี่ยว และปัญหาด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการผลิตในระดับน้อยในประเด็น การนวดข้าว การลดความชื้น การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ข้าว

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ตารางที่ 1 ระดับปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18

ปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
ด้านการผลิต			
การปลูก	2.65	0.72	ปานกลาง
การควบคุมกำจัดวัชพืช	3.24	0.78	ปานกลาง
ด้านการดูแลรักษาแปลงเมล็ดพันธุ์			
การเก็บเกี่ยว	3.15	0.46	ปานกลาง
ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว			
การนวด	2.01	0.60	น้อย
การลดความชื้น	2.04	0.56	น้อย
การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์	2.08	0.59	น้อย
เฉลี่ย รวม	2.52	0.29	น้อย

4. ความต้องการด้านการส่งเสริมการเกษตร

จากตารางที่ 2 ระดับความต้องการด้านการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18 พบว่าเกษตรกรมีความต้องการด้านการส่งเสริม ดังนี้

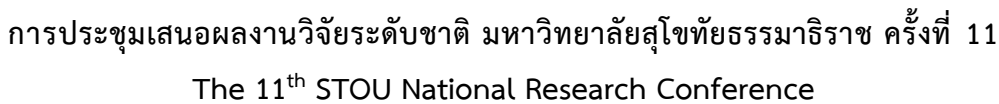
ด้านความรู้ต้องการการส่งเสริมการเกษตร พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก ได้แก่ การเตรียมดิน แหล่งเมล็ดพันธุ์ วิธีการปลูก อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ การควบคุมและดูแลการกำจัดวัชพืช การดูแลรักษาแปลงเมล็ดพันธุ์ การใส่ปุ๋ย การถอนแยกพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

ด้านช่องทางการส่งเสริม พบว่าเกษตรกรมีความต้องการ ดังนี้

4.1 การเตรียมดิน พบว่า เกษตรกรต้องการสื่อในการส่งเสริมในระดับมาก จากสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือ ต้องการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระดับปานกลาง ได้แก่ วีดิทัศน์ ต้องการสื่อบุคคลในระดับปานกลาง ได้แก่ ราชการ และเกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมากที่สุด ได้แก่ การทัศนศึกษา และต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ การสาธิต การฝึกปฏิบัติ และการบรรยาย

4.2 แหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า เกษตรกรต้องการสื่อในการส่งเสริมในระดับมาก จากสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือ ต้องการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระดับปานกลาง ได้แก่ วีดิทัศน์ ต้องการสื่อบุคคลในระดับปานกลาง ได้แก่ ราชการ และเกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ การทัศนศึกษา การฝึกปฏิบัติและการบรรยาย และต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับปานกลาง ได้แก่ การสาธิต

4.3 วิธีการปลูก พบว่า เกษตรกรต้องการสื่อในการส่งเสริมในระดับมากที่สุด จากสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือ ต้องการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระดับปานกลาง ได้แก่ วีดิทัศน์ ต้องการสื่อบุคคลในระดับปานกลาง ได้แก่ ราชการ และเกษตรกรต้องการ

4.4 อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ในแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าว เกษตรกรต้องการสื่อในการส่งเสริมในระดับมาก จากสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือ ต้องการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระดับปานกลาง ได้แก่ วิดีทัศน์ ต้องการสื่อบุคคลในระดับปานกลาง ได้แก่ ราชการ และเกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ การทัศนศึกษา การฝึกปฏิบัติและการบรรยาย และต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับปานกลาง ได้แก่ การสาธิต

4.6 การดูแลรักษาแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า เกษตรกรต้องการสื่อในการส่งเสริมในระดับมากที่สุด จากสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือ ต้องการสื่อบุคคลในระดับมากที่สุด ได้แก่ ราชการ ต้องการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระดับปานกลาง ได้แก่ วิดีทัศน์ และเกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมากที่สุด ได้แก่ การทัศนศึกษา การฝึกปฏิบัติและการบรรยาย และต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับปานกลาง ได้แก่ การสาธิต

4.8 การถอนแยกพื้นฐาน พบว่า เกษตรกรต้องการสื่อในการส่งเสริมในระดับมากที่สุด จากสื่อบุคคลในระดับมากที่สุด ได้แก่ ราชการ ต้องการสื่อสิ่งพิมพ์ในระดับมากที่สุด ได้แก่ คู่มือ ต้องการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระดับปานกลาง ได้แก่ วิดีทัศน์ และเกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมากที่สุด ได้แก่ การทัศนศึกษา การฝึกปฏิบัติและการบรรยาย และต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับปานกลาง ได้แก่ การสาธิต

4.10 การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรต้องการสื่อในการส่งเสริมในระดับมาก จากสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือ ต้องการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระดับปานกลาง ได้แก่ วีดิทัศน์ ต้องการสื่อบุคคลในระดับปานกลาง ได้แก่ ราชการ และเกษตรกร ต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ การทัศนศึกษา การฝึกปฏิบัติและการบรรยาย และต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับปานกลาง ได้แก่ การสาธิต

2005

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ตารางที่ 2 ระดับความต้องการด้านส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18

กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
การเตรียมดิน	3.68	0.69	มาก
แหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าว	3.66	0.65	มาก
วิธีการปลูก	3.61	0.68	มาก
อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ในแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าว	3.63	0.70	มาก
การควบคุมและการกำจัดวัชพืช	3.74	0.56	มาก
การดูแลรักษาแปลงเมล็ดพันธุ์	3.61	0.65	มาก
การใส่ปุ๋ย	3.61	0.70	มาก
การถอนแยกพันธุ์ปน	3.64	0.70	มาก
การเก็บเกี่ยว	3.61	0.70	มาก
การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	3.61	0.67	มาก
เฉลี่ย รวม	3.64	0.67	มาก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

ภาพที่ 2 แนวทางส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18 ของเกษตรกร ตำบลนาข้าว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

5. แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18

การส่งเสริมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18 ของเกษตรกร ตำบลนาข้าว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการสื่อสารมาเป็นหลักในแนวทางการส่งเสริมการเกษตรประกอบด้วย ผู้ส่ง (Source) ข่าวสาร (Message) ช่องทางการส่ง (Channel) และผู้รับ (Receiver) ดังภาพที่ 1

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

1. ผู้ส่ง (Source) คือ เจ้าหน้าที่ที่ส่งเสริม ผู้ที่ต้องทำหน้าที่ส่งเสริม ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะและองค์ความรู้ในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวและสามารถบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และผู้นำชุมชน เพื่อที่จะสามารถเข้าไปส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในพื้นที่
2. ด้านข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ข่าวสาร (Message) คือ เนื้อหาของกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตั้งแต่การเตรียมดิน แหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าว วิธีการปลูก อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ การควบคุมและการกำจัดวัชพืช การดูแลรักษาแปลงเมล็ดพันธุ์ การใส่ปุ๋ย การถอนแยกพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว
3. ช่องทางในการส่ง (Channel) โดยใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมในพื้นที่ คือ สื่อบุคคล ได้แก่ บุคลากรจากหน่วยงานราชการและเอกชน สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือและแผ่นพับ ที่มีเนื้อหาประกอบรูปภาพในรูปแบบกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ วิดีทัศน์ ที่สามารถแนะนำกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวแบบภาพเคลื่อนไหว
4. ผู้รับ (Receiver) คือ ตัวเกษตรกร ต้องมีความสนใจและเข้าใจในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และต้องเปิดใจยอมรับนวัตกรรม ศึกษาหาความรู้อยู่เสมอเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องแนวการส่งเสริมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18 ของเกษตรกร ตำบลนาข้าว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

เกษตรกรร้อยละ 76.40 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 57.78 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.24 คน ส่วนใหญ่ไม่เป็นผู้นำชุมชน ทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการเกษตร แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวส่วนใหญ่มีอายุค่อนข้างสูง ซึ่งส่วนใหญ่การเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ข้าว จะเป็นเพศหญิง เกษตรกรส่วนใหญ่มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.74 คน พื้นที่ถือครองการปลูกข้าวเฉลี่ย 8.98 ไร่ แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นเกษตรกรรายย่อย และยังพบว่าเกษตรกรมีรายได้จากการปลูกข้าว กข18 เฉลี่ย 7,047.79 บาท/ไร่/ปี ต้นทุนในการผลิตเฉลี่ย 2,170.00 บาท/ไร่/ปี แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวมีผลกำไรจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

2. กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร

จากการศึกษากระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ กข18 ของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลเอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย มีวิธีการปฏิบัติในประเด็นต่างๆ คือ

การเตรียมดิน แหล่งเมล็ดพันธุ์ วิธีการปลูก พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการไถและคลาดตามคำแนะนำทางวิชาการ มีการเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าวจากแหล่งที่เชื่อถือได้ คือ ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว สอดคล้องกับ คณิงนุช พิมชัย (2560) ได้ระบุว่าการใช้เมล็ดพันธุ์ โดยใช้เมล็ดพันธุ์จากแหล่งที่เชื่อถือ พัดชา เศรษฐาภา (2563) ระบุว่า ใช้เมล็ดพันธุ์จากแหล่งน่าเชื่อถือ และมีความคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ตามมาตรฐาน เช่น เลือกใช้เมล็ดพันธุ์จากกรมการข้าว วิธีการปลูกข้าวเกษตรกรมีการปลูกข้าวโดยการปักดำและหยอดตามคำแนะนำทางวิชาการ

อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ พบว่า เกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวในอัตรา 5-7 กิโลกรัม/ไร่ ในแปลงนาที่ทำการปลูกด้วยวิธีปักดำ สอดคล้องกับ พัดชา เศรษฐาภา (2563) ระบุว่า การปลูกแบบนาดำ ใช้เมล็ดพันธุ์ 5 กิโลกรัม/ไร่ และใช้เมล็ดพันธุ์

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ข้าวในอัตรา 7-10 กิโลกรัม/ไร่ ในแปลงนาที่ทำการปลูกด้วยวิธีการหยอด แสดงให้เห็นว่าเก็บกรมีการใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ในอัตราที่เหมาะสมในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

การควบคุมและกำจัดวัชพืช พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ได้กำจัดวัชพืชตั้งแต่เริ่มการเตรียมดินโดยการปล่อยน้ำเข้าแปลงเมล็ดพันธุ์ เพื่อล่อให้วัชพืชงอก แล้วทำการไถกลบ สอดคล้องกับ พัดชา เศรษฐฐากา (2563) ระบุว่า กำจัดข้าวเรื้อโดยการตากหน้า ใช้โรตารี่ลากบดตอซัง แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรต้องการลดการใช้สารเคมีในการควบคุมและกำจัดวัชพืชและมีการเตรียมความพร้อมตั้งแต่การเตรียมดิน

การดูแลรักษาแปลงเมล็ดพันธุ์ พบว่า เกษตรกรเพิ่มระดับน้ำสูงประมาณ 5-10 เซนติเมตร ในช่วงระยะข้าวแตกกอ การใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1 เกษตรกรใส่ปุ๋ยหลังจากปักดำ 7-10 วัน โดยอัตราการใช้ปุ๋ย 25-30 กิโลกรัม/ไร่ ซึ่งสูตรปุ๋ยที่ใช้ คือ 16-20-0 หรือ 16-16-8 และการใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 เกษตรกรใส่ปุ๋ยในช่วงสร้างรวงอ่อน โดยอัตราการใช้ปุ๋ย 10-15 กิโลกรัม/ไร่ ซึ่งสูตรปุ๋ยที่ใช้ คือ 46-0-0 ไม่สอดคล้องกับ นภาพร เวชกามาและธีระรัตน์ ชินแสน (2561) ระบุว่า ส่วนใหญ่มีการใส่ปุ๋ยเคมีในอัตรา 5-80 กิโลกรัม/ไร่ โดยแบ่งใส่ 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ใส่ปุ๋ย 46-0-0 ในช่วงแตกกอ และครั้งที่ 2 ใส่ปุ๋ย 16-20-0 ในช่วง ก่อนออกดอก แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามคำแนะนำทางวิชาการ อยู่ในช่วงที่เหมาะสม

การถอนแยกพันธุ์ปน พบว่า เกษตรกรได้การถอนแยกพันธุ์ปนในระยะข้าวแตกกอและระยะข้าวโน้มรวง ซึ่งเป็นช่วงระยะข้าวที่สามารถสังเกตความแตกต่างของสายพันธุ์ที่ปนได้ง่าย สอดคล้องกับ พัดชา เศรษฐฐากา (2563) ระบุว่า กำจัดข้าวปนใน 4 ระยะ ได้แก่ ระยะแตกกอ ระยะออกดอก ระยะโน้มรวงและระยะเก็บเกี่ยว แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรทำการแยกพันธุ์ปนเพื่อให้ได้เมล็ดข้าวที่มีคุณภาพดีและไม่ปะปนกับข้าวสายพันธุ์อื่น

การเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรทำการเก็บเกี่ยวหลังจากออกดอก 28-30 วัน หรือระยะปลับปลิง ซึ่งเป็นระยะที่เหมาะสมต่อการเก็บเกี่ยวและลดความสูญเสียของผลผลิต สอดคล้องกับ พัดชา เศรษฐฐากา (2563) ระบุว่า เก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ระยะสุกแก่พอดี ประมาณ 30 วัน หลังข้าวออกดอก โดยส่วนใหญ่จะจ้างแรงงานคนในการเก็บเกี่ยวเนื่องจากรถเกี่ยวนวดข้าวมีจำนวนน้อย และพื้นที่แปลงนาของเกษตรกรมีขนาดเล็ก แสดงให้เห็นว่าช่วงระยะในการเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรอยู่ในช่วงที่เหมาะสม และพื้นที่แปลงนาไม่เหมาะในการใช้รถเกี่ยวนวด

การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรทำการปฏิบัติในเรื่องการนวดข้าว การลดความชื้น และเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ในที่ที่เหมาะสม แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมีการเพื่อคัดแยกสิ่งเจือปน เช่น เมล็ดหญ้า และเมล็ดวัชพืช มีการลดความชื้นเพื่อรักษาคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าว และเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ในที่ที่เหมาะสมเพื่อให้ปลอดภัยจากหนูและความชื้น

3. สภาพปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร

ด้านการผลิต เกษตรกรมีปัญหาด้านการผลิตในระดับปานกลาง คือ การปลูกและการควบคุมวัชพืช เนื่องจากเกษตรกรบางรายยังขาดความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามหลักวิชาการ

ด้านการดูแลรักษาแปลงเมล็ดพันธุ์ เกษตรกรมีปัญหาด้านการดูแลรักษาแปลงเมล็ดพันธุ์ในระดับปานกลาง คือ การเก็บเกี่ยว เนื่องจากในช่วงระยะการเก็บเกี่ยวจะอยู่ในช่วงระยะเวลาใกล้เคียงกัน และในพื้นที่มีลดเกี่ยวนวดข้าวจำนวนน้อย แรงงานในพื้นที่มีน้อย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เกษตรกรมีปัญหาด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวในระดับน้อย คือ การนวดข้าว การลดความชื้น การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ข้าว เนื่องจากในพื้นที่ที่มีรถเกี่ยวนวดข้าวมีจำนวนน้อย ทำให้เกษตรกรต้องตากข้าวหลังการเก็บเกี่ยวในแปลงนา และพื้นที่ในการตากลดความชื้นเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมมีน้อย

4. ความต้องการด้านการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18 ของเกษตรกร

ความต้องการการส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก ได้แก่ การเตรียมดิน แหล่งเมล็ดพันธุ์ วิธีการปลูก อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ การควบคุมและการกำจัดวัชพืช การดูแลรักษาแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าว การใส่ปุ๋ย การถอนแยกพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เนื่องจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต้องเริ่มต้นจากการเตรียมดิน การเตรียมเมล็ดพันธุ์ที่ดีจากแหล่งที่เชื่อถือได้ วิธีการปลูกที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมกับการปลูก เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพที่ดี ซึ่งหลังจากการปลูกแล้ว การควบคุมและการกำจัดวัชพืช การดูแลรักษาแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าว การใส่ปุ๋ย การถอนแยกพันธุ์ปน ถือว่ามีส่วนสำคัญมากต่อคุณภาพและผลผลิตของเมล็ดพันธุ์ข้าว ส่วนการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว จะต้องอยู่ในช่วงที่เหมาะสม เพื่อรักษาคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ ทำให้เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับมาก

ช่องทางการส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการการส่งเสริมการเกษตรผ่านช่องทางในการส่งเสริมในระดับมาก คือ สื่อสิ่งพิมพ์ เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการคู่มือที่มีเนื้อหาพร้อมภาพประกอบที่ชัดเจน ในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว สามารถดูแล้วเข้าใจง่าย รองลงมา คือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการวิธีปฏิบัติที่สามารถแนะนำกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวแบบภาพเคลื่อนไหว รองลงมา คือ สื่อบุคคล เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการในการส่งเสริม โดยการติดตามและถ่ายทอดความรู้อย่างสม่ำเสมอทุกช่วงระยะในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

วิธีการส่งเสริมการเกษตร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการวิธีการส่งเสริมการเกษตรด้าน การศึกษาดูงาน รองลงมา คือ การสาธิต การฝึกปฏิบัติและการบรรยาย ตามลำดับ โดยเกษตรกรต้องการศึกษาวิธีการและนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาปรับปรุงกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในพื้นที่

5. แนวทางการส่งเสริมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร

การส่งเสริมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข18 ของเกษตรกร ตำบลนาข้าว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการสื่อสารมาเป็นหลักในแนวทางการส่งเสริมการเกษตรประกอบด้วย ผู้ส่ง (Source) ข่าวสาร (Message) ช่องทางในการส่ง (Channel) และผู้รับ (Receiver) ดังภาพที่ 1

1. ด้านเจ้าหน้าที่ส่งเสริม คือ ผู้ส่ง (Source) ผู้ที่ต้องทำหน้าที่ส่งเสริม ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะและองค์ความรู้ในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวและสามารถบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และผู้นำชุมชน เพื่อที่จะสามารถเข้าไปส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในพื้นที่ สอดคล้องกับ เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (2560) ในประมวลชุดวิชาการบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร กล่าวถึงทฤษฎีและแบบจำลองการสื่อสารของเบอร์โล (David K. Berlo) ระบุว่า ผู้ส่ง (Source) ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถในการเข้ารหัสข้อมูลข่าวสาร มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับสารเพื่อผลในการสื่อสาร มีระดับความรู้ที่ดีเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่ง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

2. ด้านข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ข่าวสาร (Message) คือ เนื้อหาของกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตั้งแต่การเตรียมดิน แหล่งเมล็ดพันธุ์ วิธีการปลูก อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ การควบคุมและการกำจัดวัชพืช การดูแลรักษาแปลงเมล็ดพันธุ์ การใส่ปุ๋ย การถอนแยกพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว สอดคล้องกับ เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (2560) ในประมวลชุดวิชาการบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากาเกษตร กล่าวถึงทฤษฎีและแบบจำลองการสื่อสารของเบอร์โล (David K. Berlo) ระบุว่า ข่าวสาร (Message) เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องทางด้านเนื้อหา สัญลักษณ์ หรือวิธีการส่งข้อมูลข่าวสาร

3. ด้านช่องทางการส่งเสริม (Channel) โดยใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมในพื้นที่ คือ สื่อบุคคล ได้แก่ บุคลากรจากหน่วยงานราชการและเอกชน สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือและแผ่นพับ ที่มีเนื้อหาประกอบรูปภาพในรูปแบบกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ วิทยุทัศน์ ที่สามารถแนะนำกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวแบบภาพเคลื่อนไหว สอดคล้องกับ เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (2560) ในประมวลชุดวิชาการบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากาเกษตร กล่าวถึงทฤษฎีและแบบจำลองการสื่อสารของเบอร์โล (David K. Berlo) ระบุว่า ช่องทางในการส่ง (Channel) วิธีการส่งข่าวสารโดยการให้ผู้รับข่าวสารข้อมูล

4. ด้านตัวเกษตรกร (Receiver) คือ ผู้รับ (Receiver) ต้องมีความสนใจและเข้าใจในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และต้องเปิดใจยอมรับนวัตกรรม ศึกษาหาความรู้อยู่เสมอเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง สอดคล้องกับ เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (2560) ในประมวลชุดวิชาการบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากาเกษตร กล่าวถึงทฤษฎีและแบบจำลองการสื่อสารของเบอร์โล (David K. Berlo) ระบุว่า ผู้รับ (Receiver) ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร มีความสามารถถอดรหัสข้อมูลข่าวสาร เป็นผู้ที่มีทัศนคติ ระดับความรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการศึกษาความต้องการด้านการส่งเสริมการเกษตร ในประเด็นระดับความต้องการการส่งเสริมการเกษตรที่พบว่า เกษตรกรมีความต้องการความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในทุกประเด็น อยู่ในระดับมาก จึงขอเสนอแนะให้หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ด้านการบริหารจัดการและการให้คำแนะนำในการส่งเสริมให้แก่เกษตรกร และหน่วยงานภาคเอกชนส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยการแนะนำการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เพื่อปรับปรุงกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดี สามารถนำความรู้ไปใช้กับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอื่นๆ ได้ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงเกษตรกรนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงแนวทางการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

1.2 จากการศึกษาสภาพปัญหาของการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาการปลูก การควบคุมกำจัดวัชพืช การเก็บเกี่ยว การนวดข้าว การลดความชื้นและการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ข้าว ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง จึงขอเสนอแนะให้หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ในด้านการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตและการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการส่งเสริมให้แก่เกษตรกร เพื่อปรับปรุงคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวให้มีคุณภาพที่ดีและเพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร ลดปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าว

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาแนวทางในการลดต้นทุนการผลิตและวิธีการเพิ่มผลผลิตในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เพื่อเป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
- 2.2 ควรมีการศึกษาเรื่องนวัตกรรมในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เพื่อปรับปรุงให้ได้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพที่ดี
- 2.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เพื่อที่จะสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รวมถึงสามารถกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการข้าว. (2560). *การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว*. สำนักเมล็ดพันธุ์ข้าว. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมการข้าว. (2560). *คู่มือลักษณะประจำพันธุ์ข้าว*. ศูนย์วิจัยข้าวพิษณุโลก. กองวิจัยและพัฒนาข้าว.
- คะนิงนุช พิมชัย. (2560). *การส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ของสมาชิกศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ. (2560). *แนวคิดทฤษฎีด้านการบริหารงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร*. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร* (หน่วยที่ 2 น. 36-37). นนทบุรี. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นภาพร เวชกามา และ ชีระรัตน์ ชินแสน. (2561). *สภาพการผลิต และแนวทางการพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม*. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ (น. 90)
- พัชรา เศรษฐากา. (2563) *การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียวอินทรีย์ของวิสาหกิจชุมชนเมล็ดพันธุ์ข้าวอินทรีย์ดาวล้อมเดือน จังหวัดสกลนคร*. วารสารวิจัย วิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ (น. 172-186)
- สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว. (2563). *องค์ความรู้เรื่องข้าว*. สืบค้นจาก <http://www.ricethailand.go.th>